

Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України
(ЦДАМЛМ України)

ФОНД № 1280

Почтенний

Олексій Петрович

(1895 – 1942)

український і російський художник

ОПИС № 1

справ постійного зберігання

1926 – 1980-ті

Київ 2014

Зміст

	№№ од. зб.	№№ арк.
Передмова		3-7
Список скорочень		8
Іменний покажчик		9
I. Творчі документи Почтенного О. П.	1-3	10
II. Листування	4	11
III. Документи до біографії Почтенного О. П.	5	11
IV. Документи про Почтенного О. П.	6	11
V. Зображувальні документи	7-8	11-12
VI. Документи, які відклалися у фондi	9-11	12
Додаток № 1		14

Передмова

Почтенний Олексій Петрович – український і російський художник. Народився 4 лютого 1895 р. у Харкові в родині чоботаря. Навчався у Харківському реальному училищі, в якому малювання викладав випускник Імператорської академії мистецтв¹ Агафонов Є. А. Відвідував його приватну художню студію, де оволодів навичками академічного малюнку та основами живописної майстерності. В 1911-1914 рр. брав участь у виставках організованого у Харкові товариства «Блакитна лілія»².

Паралельно із навчанням Почтенний О. П. працював у артілі живописців, які займалися декоративним розписом будинків. З початком Першої світової війни відправився на фронт добровольцем. Воював у Карпатах артилеристом-наводником. Був нагороджений Георгіївськими хрестами усіх чотирьох ступенів. Після лютневих подій 1917 р. опинився у Петрограді³, де Тимчасовий уряд формував спеціальні частини з георгіївських кавалерів для відправки у Північну Африку на допомогу союзним військам⁴.

Після Жовтневої революції Почтенний О. П. залишив військову службу та повернувся до Харкова. По приїзді почав працювати в організованому на базі Харківського художнього училища «Цеху художньої індустрії» – створював патріотичні плакати для діючих частин Червоної Армії, займався оформленням агітаційних потягів, які йшли на фронт, проектував святкові прикраси для міста, малював портрети революційних діячів. Після однієї зі змін влади у Харкові за активну співпрацю з більшовиками, роботу в «Цеху художньої індустрії» був заарештований. Врятувався втечею з тюрми⁵.

В 1922 р. Почтенний О. П. разом із дружиною Дьоміною Клавдією Петрівною, яка теж працювала у «Цеху художньої індустрії», виїхав до Петрограда. Там вступив до Вищого художньо-технічного інституту

¹ Імператорська академія мистецтв (інакше Петербурзька академія мистецтв) – вищий навчальний заклад Російської імперії в галузі образотворчих мистецтв. Існувала з 1757 по 1918 рр.

² ЦДАМЛМ України, ф. 1280, оп. 1, спр. 6, арк. 4, 13, 14.

³ Назва Санкт-Петербурга з 1914 по 1924 рр.

⁴ ЦДАМЛМ України, ф. 1280, оп. 1, спр. 6, арк. 4, 14.

⁵ Там само, спр. 6, арк. 5, 14.

(ВХУТЕІН)¹. Навчався у живописній майстерні професора Карєва О. Є., досвід та світогляд якого значною мірою вплинули на формування його творчої індивідуальності. За роки навчання добре засвоїв методи роботи свого вчителя, його принципи живописної майстерності й у подальшому використовував їх у своїй творчості. Закінчивши ЛВХТІ в 1926 р.², за два роки вступив до заснованого його випускниками товариства «Коло художників». Брав участь у всіх його виставках, починаючи з другої, яка відбулася в 1928 р. Задля підробітку працював декоратором виставок, створював ескізи для святкового оформлення різних урочистостей, проектував меблі для інтер'єрів Будинку санітарної культури, викладав оформлювальну справу на Ленінградському металічному заводі³.

Після появи постанови Політбюро ЦК ВКП(б) «Про перебудову літературно-художніх організацій»⁴ від 23 квітня 1932 р. Почтенний О. П. виступив одним із засновників Ленінградського відділення Спілки радянських художників (ЛВСПХ)⁵. Був членом його першого Правління та одночасно – членом Правління «Ленізо»⁶, членом ревізійної комісії «Всекохудожника»⁷, організатором та обов'язковим учасником усіх виставок, які проводило ЛВСПХ. Брав активну участь у дискусіях та обговореннях творчих питань, виступав проти вульгарного розуміння реалізму, проти будь-якого пристосуванства у мистецтві⁸.

¹ Вищий художньо-технічний інститут (ВХУТЕІН) у Петрограді був створений у 1922 р. в результаті реорганізації Вищих художньо-технічних майстерень (ВХУТЕМАС) у Петрограді. З 1924 р., коли Петроград було перейменовано у Ленінград, став називатися Ленінградський вищий художньо-технічний інститут (ЛВХТІ). В 1930 р. був реорганізований у Інститут пролетарських образотворчих мистецтв (ІНПОМ).

² ЦДАМЛМ України, ф. 1280, оп. 1, спр. 5, арк. 1.

³ Там само, спр. 6, арк. 5-8, 14, 15, 17, 18.

⁴ Зазначеною постановою були розпущені усі існуючі літературні та художні організації і групи й організовані єдині творчі спілки.

⁵ Ленінградське відділення Спілки радянських художників (ЛВСПХ) було засноване 2 серпня 1932 р. Упродовж 1943-1959 рр. – Ленінградська Спілка радянських художників (ЛСРХ). Після входження до складу заснованої у 1957 р. Спілки художників РРФСР – Ленінградське відділення Спілки художників (ЛВСХ) РРФСР (1959-1968 рр.). З 1968 по 1989 рр. – Ленінградська організація Спілки художників (ЛОСХ) РРФСР. З 1989 р. – Ленінградська Спілка художників (ЛСХ). Після перейменування Ленінграда у Санкт-Петербург в 1991 р. – Санкт-Петербурзька Спілка художників (СПБСХ).

⁶ «Ленізо» – кооперативне товариство ленінградських художників. Існувало з 1929 по 1953 рр.

⁷ «Всекохудожник» – Всеросійська спілка кооперативних товариств робітників образотворчого мистецтва. Існувала з 1928 по 1953 рр.

⁸ ЦДАМЛМ України, ф. 1280, оп. 1, спр. 6, арк. 8, 17.

Залишаючись у своїй основній творчості пейзажистом, безперервно розвиваючись та удосконалюючись як майстер плерного живопису, засвоюючи в останні роки свого життя досвід художників Барбізонської школи¹, Почтенний О. П. разом із тим ніколи не замикався в одному жанрі. Останньою передвоєнною та однією з найбільш значних його робіт стали монументальні композиції на історично-революційні теми у відкритому в 1940 р. у Ленінграді Палаці культури робітників зв'язку – чотири живописні плафони-панно: «1905 рік. Кривава неділя», «Виступ Леніна з броньовика поблизу Фінляндського вокзалу», «Смольний. Багаття Жовтня», «Штурм Зимового»².

Перебування у блокадному Ленінграді підірвало здоров'я Почтенного О. П. Він тяжко хворів, потребував стаціонарного лікування. На початку 1942 р. був вивезений із міста. Помер 23 лютого 1942 р. дорогою на Велику землю³.

Творчий доробок Почтенного О. П. представлено картинами: «Прачка» (1926 р.), «Нева» (1926 р.), «Міст» (1928 р.), «Пейзаж з яхтами» (1928 р.), «Робітник» (1929 р.), «Лижники» (1920-і рр.), «Землечерпалка» (1935-1936 рр.), «Зимовий пейзаж» (1930-і рр.), «Ісаакієвська площа» (1930-і рр.), «Марієнбурзький пейзаж» (1930-і рр.), «Фізкультурні змагання» (1930-і рр.), «Червоний дім» (1930-і рр.) та ін. Багато робіт художника зберігається у Державному Російському музеї в Санкт-Петербурзі⁴.

Представлені у даному описі документи до архіву-музею в 1991 р. передали сини Почтенного О. П. – Олег Олексійович та Остап Олексійович. Спершу вони входили до складу фонду № 524 «Документи діячів українського образотворчого мистецтва. Колекція». В 1995 р. за рішенням ЕПК ЦДАМЛМ України (протокол № 19 від 20.12.) зазначені документи були виділені в окремий фонд № 1280. В 2014 р. їх взято на науково-технічне опрацювання,

¹ Барбізонська школа – умовна назва групи французьких художників-пейзажистів – Теодор Руссо, Жюль Дюпре, Нарсіс Вержіль Діаз де ла Пенья, Жан-Франсуа Мілле, Шарль-Франсуа Добіньї, Констан Тройон та ін., – які упродовж 1830-1860-х рр. жили та працювали у с. Барбізоні, яке знаходилося в лісі Фонтенбло.

² ЦДАМЛМ України, ф. 1280, оп. 1, спр. 6, арк. 8, 9, 18.

³ Там само, спр. 6, арк. 9.

⁴ Там само, спр. 6, арк. 5, 7, 9, 15, 17.

внаслідок якого укладено опис № 1 справ постійного зберігання, до якого включено 11 одиниць зберігання за 1926 – 1980-і рр.

Справи опису розміщено у розділах: «Творчі документи Почтенного О. П.», «Листування», «Документи до біографії Почтенного О. П.», «Документи про Почтенного О. П.», «Зображувальні документи», «Документи, які відклалися у фонді».

Розділ «Творчі документи Почтенного О. П.» представлено пейзажем «Тучков міст», етюдом до пейзажу «Мала Нева» та ескізом до побутової картини «Ливарний цех».

Розділ «Листування» репрезентовано листом українського художника Бондаренка Г. А. Почтенному О. П. та його дружині Дьоміній К. П.

Розділ «Документи до біографії Почтенного О. П.» представлено свідоцтвом про закінчення Ленінградського вищого художньо-технічного інституту.

Розділ «Документи про Почтенного О. П.» репрезентовано статтею Стрижака М. Г. та нарисом Шихиревої О. М. про життя і творчість художника, до яких додано запрошення на обговорення виставки його творів у приміщенні ленінградського Будинку письменника.

Розділ «Зображувальні документи» представлено копіями індивідуальної та групової фотографій Почтенного О. П.

У фонді також відклалися: свідоцтво про смерть українського і російського художника Уречина А. М., особові листки з обліку керівних кадрів українського і російського художника Хижинського Л. С. та клопотання Правління Ленінградської Спілки радянських художників про присвоєння почесного звання Народного художника РРФСР заслуженому діячу мистецтв РРФСР, доктору мистецтвознавства, професору Конашевичу В. М.

Документи у розділах систематизовано за структурно-хронологічною ознакою. Їхній фізичний стан в цілому задовільний.

Опис укладено згідно з методичним посібником «Робота з документами особового походження» (К., 2009).

Передмову склав:
науковий співробітник
відділу довідкового апарату
та обліку документів
27 жовтня 2014 р.

Р. О. Загорулько

Список скорочень

б/д	без дати
ВКП(б)	Всесоюзна комуністичної партії (більшовиків)
«Всекохудожник»	Всеросійська спілка кооперативних товариств робітників образотворчого мистецтва
ВХУТЕІН	Вищий художньо-технічний інститут
ВХУТЕМАС	Вищі художньо-технічні майстерні
ІНПОМ	Інститут пролетарських образотворчих мистецтв
«Ленізо»	кооперативне товариство ленінградських художників
ЛВСПХ	Ленінградське відділення Спілки радянських художників
ЛВСХ	Ленінградське відділення Спілки художників
ЛВХТІ	Ленінградський вищий художньо-технічний інститут
ЛОСХ	Ленінградська організація Спілки художників
ЛСПХ	Ленінградська Спілка радянських художників
ЛСХ	Ленінградська Спілка художників
маш.	машинопис
пап.	папір
Політбюро	Політичне бюро
прим.	примітки
РРФСР	Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка
СПбСХ	Санкт-Петербурзька Спілка художників
ЦК	Центральний комітет

Іменний покажчик

	№№ од. зб.
Беляєв С. В.	8
Бондаренко Г. А.	4
Васнецов Ю. О.	8
Дьоміна К. П. (дружина)	4
Карєв О. Є.	8
Конашевич В. М.	11
Рилов А. О.	8
Савінов О. І.	8
Савінський В. Є.	8
Стрижак М. Г.	6
Уречин А. М.	9
Хижинський Л. С.	10
Шихирева О. М.	6

Затверджено
Рішенням експертно-перевірної
комісії ЦДАМЛІМ України
30.10.2014 р. Протокол № 7

ФОНД № 1280

**Почтенний
Олексій Петрович
(1895 – 1942)**

український і російський художник

ОПИС № 1

справ постійного зберігання

1926 – 1980-ті

Надходження згідно з актом № 92 від 05.06.1991 р.

№№ з/п	Заголовок справи	Крайні дати док.	К-сть док.	К-сть арк.	Прим.
І. ТВОРЧІ ДОКУМЕНТИ ПОЧТЕННОГО О. П.					
1.	«Тучков міст». Пейзаж. Пап., вугіль.	[не пізніше 1932]	1	1	ВФ
2.	«Мала Нева». Пейзаж. Етюд. Пап., гуаш, туш, пензель.	[не пізніше 1932]	1	1	ВФ
3.	«Ливарний цех». Картина побутового жанру. Ескіз. Пап., туш, пензель.	[не пізніше 1932]	1	1	ВФ

№№ з/п	Заголовок справи	Крайні дати док.	К-сть док.	К-сть арк.	Прим.
II. ЛИСТУВАННЯ					
4.	Лист українського художника Бондаренка Г. А. Почтенному О. П. та його дружині Дьоміній К. П.	22 червня [1937]	1	4	
III. ДОКУМЕНТИ ДО БІОГРАФІЇ ПОЧТЕННОГО О. П.					
5.	Свідоцтво про закінчення Ленінградського вищого художньо-технічного інституту.	1926	1	1	
IV. ДОКУМЕНТИ ПРО ПОЧТЕННОГО О. П.					
6.	Стрижак М. Г., Шихирева О. М. «Олексій Петрович Почтенний (1895-1942)», «О. П. Почтенний. Виставка творів». Стаття та нарис про життя і творчість Почтенного О. П. Маш., маш. з рукописними правками. Зброшуровані примірники. Додається запрошення на обговорення виставки творів Почтенного О. П. у приміщенні ленінградського Будинку письменника. Арк. 19.	1988	3	18	
V. ЗОБРАЖУВАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ					
7.	Індивідуальна фотографія Почтенного О. П. Копія.	б/д	1	1	

№№ з/п	Заголовок справи	Крайні дати док.	К-сть док.	К-сть арк.	Прим.
* * *					
8.	Фотографія Почтенного О. П. у групі з Беляєвим С. В., Васнецовим Ю. О., Карєвим О. Є., Риловим А. О., Савіновим О. І., Савінським В. Є. та ін. Копія.	1926	1	2	
VI. ДОКУМЕНТИ, ЯКІ ВІДКЛАЛИСЯ У ФОНДІ					
9.	Свідоцтво про смерть українського і російського художника Уречина А. М.	28 грудня 1941	1	1	
10.	Особові листки з обліку керівних кадрів українського і російського художника Хижинського Л. С.	12 грудня 1950	2	6	
11.	Клопотання Правління Ленінградської Спілки радянських художників про присвоєння почесного звання Народного художника РРФСР заслуженому діячу мистецтв РРФСР, доктору мистецтвознавства, професору Конашевичу В. М.	[кін. 1950-х – поч. 1960-х]	3	8	

В опис № 1 внесено 11 (одинадцять) одиниць зберігання з № 1 по № 11 – 16 (шістнадцять) документів на 44 (сорока чотирьох) аркушах.

Опис склав:

науковий співробітник

відділу довідкового апарату

та обліку документів

27 жовтня 2014 р.

Р. О. Загорулько

Прийнято на постійне зберігання до ЦДАМЛМ України 11 (одинадцять) одиниць зберігання – 16 (шістнадцять) документів на 44 (сорока чотирьох) аркушах.

Документи передав:
науковий співробітник
відділу довідкового апарату
та обліку документів

Р. О. Загорулько

Документи прийняв:
головний спеціаліст
відділу забезпечення
збереженості документів
05 листопада 2014 р.

Т. М. Снежкова

Додаток № 1
до опису № 1
фонду № 1280

Список
літератури, переданої до ЦДАМЛМ України
згідно з актом № 92 від 05.06.1991 р.

№№ з/п	Автор і назва	К-сть	Інв. №	Прим.
1.	Почтенный Олег Алексеевич: Выставка произведений: Каталог. – Л.: Художник РСФСР, 1985.	1	61588	

Всього до списку внесено 1 (одну) назву друкованих видань у 1 (одному) примірнику.

Список склав:

завідувач сектору

зберігання друкованих видань

27 жовтня 2014 р.

О. С. Алексєєнко